

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Медичний інститут

Кафедра психології

2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

У РОБОТІ З СІМ'ЯМИ

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 053 «Психологія»

Розробник програми

Гарант освітньої програми

Завідувач кафедри психології

Директор медичного інституту

Г.в.о.директора НН ІПО

Начальник НМВ

В.В. Шевченко

В.В. Шевченко

А.І. Яблонський

О.А. Кузнецова

К.М.Зуб

С.І. Шкірчак

Миколаїв – 2024 рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Сучасні напрямки практичної психології у роботі з сім'ями	
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»	
Спеціальність	053 «Психологія»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Психологія сім'ї з основами психотерапії	
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1, 2	
Навчальний рік	2024-2025	
Номери триместрів:	Денна форма	Заочна форма
		1, 2, 3 - й
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4 кредита / 120 годин	
Структура курсу: – лекції – групові заняття (практичні, лабораторні, підгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
		6 год. 8 год. 106 год.
Відсоток аудиторного навантаження		12%
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		Екзамен (3-й триместр)

1. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета: формування у студентів уявлення про сучасні напрямки практичної психології як професійно необхідну науково-практичну дисципліну. Змістом дисципліни є підготовка гуманістично зорієнтованого, професійно компетентного спеціаліста у сфері психології, який розуміє необхідність максимальної творчої самореалізації та самоактуалізації, використання новітніх технологій у професійній діяльності.

Завдання:

- сприяти формуванню у студентів цілісного уявлення про сучасні напрямки психології, зокрема гуманістичну та позитивну психологію, етапи зародження та розвитку і т.д.;
- забезпечення розуміння психологічних передумов відчуття людиною суб'єктивного, психологічного та соціального благополуччя;
- усвідомлення змісту і можливостей цілеспрямованого формування позитивних властивостей характеру і їх ролі у забезпеченості оптимального функціонування людини як суб'єкту діяльності і спілкування;
- розширення світоглядного і професійного горизонту в результаті ознайомлення з розвитком гуманістичного та когнітивного напрямів у психології;
- забезпечення тісного взаємозв'язку теоретичного та практичного курсів навчання;
- формування студентами навичок свідомого самоконтролю та саморегуляції власних психічних станів та поведінки;
- засвоєння студентами уявлення про те, що означає справжнє психічне здоров'я, і виділивши в якості предмета психології вищі цінності, самоактуалізації особистості, творчість, любов, свободу, відповідальність, автономію, психічне здоров'я, етику міжособистісної комунікації.

Передумови вивчення дисципліни:

До напрямків сучасної зарубіжної психології у роботі з сім'ями можна віднести гуманістичну, тілесно-орієнтовану та позитивну психологію. Дані наукові школи зародилися в середині - наприкінці ХХ століття. Слід відзначити, що їх виникнення деяких з них обумовлене своєрідною реакцією на біхевіоризм та психоаналіз. І не дивно, що перші представники когнітивної психології (У. Найссер, С. Стенберг) досліджували перетворення сенсорної інформації людиною від часу впливу стимулу на рецептори до зворотної реакції. На основі ж гуманістичної психології будуються деякі напрямки психотерапії і гуманістична педагогіка. Лікувальними факторами в роботі гуманістичного психолога і психотерапевта є, перш за все, безумовне прийняття клієнта, підтримка, емпатія,

увага до внутрішніх переживань, стимулювання здійснення вибору і прийняття рішень, справжність. Однак, при видимій простоті гуманістична психотерапія заснована на серйозній феноменологічній філософській базі і використовує надзвичайно широкий набір терапевтичних технологій і методів. Одне з базових переконань гуманістично-орієнтованих фахівців полягає в тому, що кожна людина містить в собі потенціал одужання. При наявності певних умов, людина може самостійно і повною мірою реалізувати цей свій потенціал. Позитивна психологія вивчає роль позитивних цінностей і відповідних їм рис особистості у забезпеченні досягнення людиною суб'єктивного, психологічного та соціального благополуччя. Тілесно-орієнтована психотерапія є терапевтичною практикою, яка дозволяє працювати з невротами і проблемами людей за допомогою тілесного контакту. Засновником цього напрямку вважається учень Зигмунда Фрейда американський і австрійський психолог Вільгельм Райх, який відійшов у свій час від психоаналізу і акцентував увагу на тілі. Пізніше ідеї Райха були продовжені Ідой Ролф, Гердою Бойес, Меріон Розен і Олександром Лоуеном. У вітчизняній психології до даного напрямку часто відносять метод Фельденкрайза.

Очікувані результати навчання:

Програма «Сучасні напрямки практичної психології» передбачає формування знань та умінь в межах володіння теоретичним і практичним матеріалом дисципліни, чітке уявлення про умови й передумови її виникнення; а також вміння користуватися базовими поняттями дисципліни для практичних цілей, бачити можливості застосування даних понять в основних сферах життя.

В результаті вивчення дисципліни студент

має знати:

- предмет і методологію дисципліни, місце дисципліни серед інших наук;
- основні теоретичні засади позитивної, гуманістичної та тілесно-орієнтованої психології;
- передумови виникнення позитивної психології як одного з впливових сучасних напрямів вивчення психології особистості;
- основні терміни й поняття, історію розвитку даних напрямків у психології;
- внесок провідних представників психологічної науки;
- методи досліджень, якими користуються представники даних напрямків;
- теорії когнітивної та гуманістичної психології, їх зміст та основних представників.

має вміти:

- застосовувати психологічні знання в професійній роботі;
- професійно користуватись психодіагностичним інструментарієм, розробленим у межах даних напрямків;

- встановлювати емпатичний і довірчий контакт, здійснювати підтримку інших людей;
- адекватно тлумачити зміст тих чи інших “сильних” рис характеру, їх роль у досягненні людиною цілей самореалізації, підтримуванні доброзичливих стосунків з оточуючими, забезпеченні саморозвитку особистості;
- сприяти формуванню позитивного клімату у родині, трудовому колективі, у спілкуванні як із знайомими, так і з малознайомими людьми;
- вирішувати конфліктні та проблемні ситуації майбутніх клієнтів на засадах гуманістичної психології;
- стимулювати переживання позитивних емоцій при взаємодії з оточуючими;
- використовувати у свої професійній діяльності техніки роботи в межах даних напрямків сучасної психології.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНЦІЇ

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність регенерувати нові ідеї (креативність).

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідно та свідомо.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

ЗК11. Здатність орієнтуватися у постійно змінних умовах соціального середовища та ефективно будувати гармонійні стосунки з оточенням.

ЗК12. Здатність приймати обґрунтоване рішення, працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватись у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватись загальнолюдськими цінностями.

СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР12. Застосовувати набуті знання, уміння та навички під час організації та надання психологічної, психолого-педагогічної та соціально-психологічної допомоги різним верствам населення, професійно орієнтуватися у теоретичних підходах та практичних напрямках сучасної психології.

2. Програма навчальної дисципліни

Заочна форма:

№ з/п	Теми	Лекції	Групові заняття	СРС, в т.ч. індивідуальна
МОДУЛЬ I. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА				
Блок 1. Гуманістична психологія як напрям сучасної практичної психології				
1	Історичні передумови виникнення гуманістичної психології. Гуманістична теорія особистості А. Маслоу	2	2	10
2.	Екзистенціальна психологія В. Франкла.		2	10
3.	Основні положення теорії особистості К. Роджерса			10
4.	Гуманістична теорія особистості Е. Фромма. Транзактний аналіз Е.Берна та його практичне застосування			15
Усього – 45 год. Кредитів ECTS – 1,5.		2	4	45
МОДУЛЬ II. ТІЛЕСНО-ОРІЄНТОВАНА ПСИХОТЕРАПІЯ				
Блок 2. Основні терміни та поняття в межах напрямку				
5.	Історія та розвиток тілесно-орієнтованої терапії.	2	2	15
6.	Ідеї В. Райха – джерело тілесно-орієнтованої терапії			10
7.	Підхід А. Лоуена до вирішення психологічних конфліктів			10
8.	Метод Фельденкрайса та метод Александра			10
Усього – 45 год. Кредитів ECTS – 1,5.		2	2	45
МОДУЛЬ III. ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ РОБОТИ В ПОЗИТИВНІЙ ПСИХОТЕРАПІЇ				
Блок 3. Особливості ефективного використання данного напрямку				
9.	Основні методи позитивної психотерапії.	2	2	8
10.	Форми роботи в позитивній психотерапії			8
11.	П'ятикрокова модель консультування в позитивній психотерапії			8
12.	Позитивна психотерапія Н. Пезешкіна. Основні принципи позитивної психотерапії			6
Усього – 30 год. Кредитів ECTS – 1.		2	2	30
Всього за курсом – 120 год. Кредитів ECTS – 4,0		6	8	120

3. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

План лекцій (заочної форми навчання):

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Історичні передумови виникнення гуманістичної психології. Гуманістична теорія особистості А. Маслоу 1. Гуманістичний напрямок у психології: історія і сучасність. 2. Філософські передумови виникнення гуманістичної психології. 3. Гуманістичний альтернативний рух – третя сила у психологічній науці. 4. Сучасний розвиток гуманістичних ідей. Основні теоретичні напрямки гуманізму. 5. Базові постулати екзистенційної парадигми. 6. Основні поняття та положення трансперсональної психології. 7. Гуманістичний напрям – “третя сила” у психології. 8. А. Маслоу: особиста історія. 9. Основні принципи гуманістичної теорії особистості: особа як цілісність; творчий потенціал; ієрархія потреб; дефіцитарна мотивація і мотивація зростання; метапатології. 10. Основні положення Маслоу про природу людини. 11. Практичне застосування концепції Маслоу. 12. Природа людини з точки зору теорії гуманістичної психології. 13. Емпірична валідизація гуманістичної теорії: дослідження самоактуалізації. Характеристика особистостей, які самоактуалізуються. 14. Психологічна утопія А. Маслоу.
2	Тема 2. Історія та розвиток тілесно-орієнтованої терапії. 1. Тілесно-орієнтована психотерапія як напрямок у психології: історія і сучасність. 2. Передумови виникнення тілесно-орієнтованої психотерапії. 3. Сучасний розвиток ідей в межах напрямку. 4. Базові поняття. 5. Мова тіла. 6. Метод і техніки роботи.
3	Тема 3. Основні методи позитивної психотерапії. 1. Історія виникнення та становлення. 2. Сутність методу. 3. Переваги і недоліки позитивної психотерапії. 4. Представники напрямку.

4.2. План групових занять денної форми

План групових занять (заочної форми навчання):

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Історичні передумови виникнення гуманістичної психології. Гуманістична теорія особистості А. Маслоу 1. Гуманістичний напрямок у психології: історія і сучасність. 2. Філософські передумови виникнення гуманістичної психології. 3. Гуманістичний альтернативний рух – третя сила у психологічній науці. 4. Сучасний розвиток гуманістичних ідей. Основні теоретичні напрямки гуманізму. 5. Базові постулати екзистенційної парадигми. 6. Основні поняття та положення трансперсональної психології. 7. Гуманістичний напрям – “третя сила” у психології. 8. А. Маслоу: особиста історія. 9. Основні принципи гуманістичної теорії особистості: особа як цілісність; творчий потенціал; ієрархія потреб; дефіцитарна мотивація і мотивація зростання; метапатології. 10. Основні положення Маслоу про природу людини. 11. Практичне застосування концепції Маслоу. 12. Природа людини з точки зору теорії гуманістичної психології. 13. Емпірична валідизація гуманістичної теорії: дослідження самоактуалізації. Характеристика особистостей, які самоактуалізуються. 14. Психологічна утопія А. Маслоу.
2	Тема 2. Екзистенціальна психологія В. Франкла. В.Франкл: особиста історія. 1. Витоки екзистенціального аналізу В. Франкла. 2. Вчення про прагнення до смислу, про смисл життя, про свободу волі. 3. Загальні цінності людини: творчості, переживання, відношення. 4. Логотерапія як практичне застосування екзистенціального аналізу. 5. Техніки логотерапії.
3	Тема 3. Історія та розвиток тілесно-орієнтованої терапії. 1. Тілесно-орієнтована психотерапія як напрямок у психології: історія і сучасність. 2. Передумови виникнення тілесно-орієнтованої психотерапії. 3. Сучасний розвиток ідей в межах напрямку. 4. Базові поняття. 5. Мова тіла. 6. Метод і техніки роботи.
4	Тема 4. Основні методи позитивної психотерапії. 1. Історія виникнення та становлення. 2. Сутність методу. 3. Переваги і недоліки позитивної психотерапії. 4. Представники напрямку.

4.3. Завдання для самостійної роботи

Під час вивчення дисципліни студенти отримують бали за такі види робіт:

1. Підготовка до групових занять.
2. Складання соціально - психологічного портрету особистості.

3. Розробка презентації та виступу на конференції.
4. Написання підсумкових контрольних робіт за блоками.
5. Контрольна робота для заочної форми навчання.

1. Підготовка до групових занять. На групових заняттях викладач оцінює підготовлені здобувачами вищої освіти виступи, активність на занятті (відповіді на запитання, наведення прикладів з досвіду та обробленої літератури), вміння формулювати та відстоювати свої думки. Робота на груповому занятті оцінюється за наступними показниками:

- а) за наявність лекційного зошиту, наявність та якість відпрацювання в ньому конспектів за всіма заняттями змістового модулю;
- б) за підготовлену усну доповідь нараховується;
- в) за надання правильної усної (письмової) відповіді на поставлене запитання під час заняття, за доповнення.

2. Складання соціально - психологічного портрету особистості. Студентам необхідно скласти соціально - психологічний портрет особистості. Для цього треба особисто пройти діагностику за такими методиками:

1. Тест на визначення типу репрезентативної системи людини.
2. Тест «Піраміда Маслоу» (діагностика ступеня задоволеності потреб тест А. Маслоу).
3. Опитувальник соціально-психологічної адаптації (СПА), розроблений Карлом Роджерсом і Розалін Даймонд.
4. Методика «Балансна модель Н. Пезешкіана («діамант Пезешкіана»).

Далі студентів треба описати отримані результати з власними коментарями. Соціально - психологічний портрет особистості має складатися з 2 розділів. Перший розділ – діагностика з описанням методик, другий – результати діагностики з власними коментарями (наприклад, наскільки студент згодний/не згодний з отриманими результатами, чи сподобалась йому дана методика і т.д.).

Оцінювання контрольної роботи відбуватиметься за такими критеріями:

- правильність проведення та обробки результатів (9 балів);
- повнота описання отриманих результатів (9 балів).

3. Розробка презентації та виступу на конференції. Презентація та текст доповіді розробляються відповідно до написаних тез до умовної науково-практичної конференції. Виступ здійснюється в усній формі на семінарському занятті (7 хв.).

Структура доповіді:

- 1) тема наукового дослідження;
- 2) актуальність обраної проблеми;
- 3) основний зміст;
- 4) висновки.

Доповідачу можуть бути задані питання з боку студентів і викладача. Оцінюється ступінь розкритості теми, актуальність та повнота наданих відповідей на запитання.

Теми презентацій

1. Міжнародний досвід психологічного консультування дітей з обмеженими можливостями.
2. Технології та принципи психологічного консультування.
3. Психопрофілактична робота: вітчизняний та зарубіжний досвід.
4. Технології та методи психокорекції.
5. Технології та методи психологічної допомоги проблемних сімей.
6. Роль агентів соціального контролю в становленні та розвитку дитини.
7. Концепція Е. Еріксона: загальні положення.
8. Технології та методи психологічної допомоги онкохворим дітям.
9. Психоаналітична теорія З. Фрейда та аналітичну психотерапію К.Юнга: спільне та відмінне.
10. Роль Е. Фрома в психотерапії.
11. Теорія міжособистісних стосунків Г. Саллівена.
12. Концепція транзактного аналізу Е. Берна.
13. Феноменологічні та холістичні підходи в концепції К. Роджерса.
14. Релаксація: роль, зміст, особливості.
15. Символдрама як метод психотерапії.
16. Роль А. Хілла та К. Юнга в розвитку арт-терапії.
17. Арт-терапія як метод психологічного лікування.
18. Роль А. Адлера в індивідуальній психології.
19. Сугестивні методики у психологічному консультуванні.
20. Методики поведінкової терапії в роботі з різними категоріями клієнтів
21. Технології та методи використання психодрами в психологічному консультуванні.
22. Роль гештальт-терапії в роботі з різними категоріями клієнтів: вітчизняний та зарубіжний досвід.
23. Технології та методи роботи з синдромом емоційного вигорання.

3. Написання підсумкових контрольних робіт за блоками.

Написання контрольної роботи є одним із засобів оцінки знань студентів. Контрольні роботи проводяться відповідно до завершення вивчення модуля дисципліни. Всього робочою програмою передбачено 2 контрольні роботи, кожна з яких має декілька варіантів завдань. Студенти отримують питання відповідно до варіанту і мають 40 хв. на виконання завдань.

4. Контрольна робота для заочної форми навчання.

Для отримання балів за контрольну роботу студентам необхідно скласти соціально - психологічний портрет особистості. Студенту потрібно особисто пройти діагностику за такими методиками:

1. Тест на визначення типу репрезентативної системи людини.
2. Тест «Піраміда Маслоу» (діагностика ступеня задоволеності потреб тест А. Маслоу).
3. Опитувальник соціально-психологічної адаптації (СПА), розроблений Карлом Роджерсом і Розалін Даймонд.
4. Методика «Балансна модель Н. Пезешкіана («діамант Пезешкіана»).

Далі студентів треба описати отримані результати з власними коментарями. Соціально - психологічний портрет особистості має складатися з 2 розділів. Перший розділ – діагностика з описанням методик, другий – результати

діагностики з власними коментарями (наприклад, наскільки студент згодний/не згодний з отриманими результатами, чи сподобалась йому дана методика і т.д.).

Оцінювання контрольної роботи відбуватиметься за такими критеріями:

- правильність проведення та обробки результатів (9 балів);
- повнота описання отриманих результатів (9 балів).

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Освітній процес повністю забезпечується «Сучасні напрямки практичної психології».

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

1) За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

- Практичні: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; інтерактивні методи навчання, створення ситуацій пізнавальної новизни та зацікавленості.

Для оцінки знань, умінь і навичок студентів при вивченні даного курсу використовуються наступні методи контролю: фронтальне опитування, письмове опитування, практичні заняття, підсумкові контрольні роботи за блоками, творчі завдання.

5.1. Питання до підсумкової контрольної роботи за блоком № 1.

1. Історичні передумови виникнення гуманістичної психології
2. Гуманістична теорія особистості А.Маслоу.
3. Екзистенціальна психологія В. Франкла.
4. Проблема особистості у гуманістичній психології.
5. Основні положення теорії особистості К. Роджерса.
6. Гуманістична теорія особистості Е.Фромма.
7. Транзактний аналіз Е.Берна та його практичне застосування.
8. Диспозиційна теорія особистості Г. Олпорта: концепція рис особистості

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Галузь знань: 05 – Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність - 053 «Психологія»

Навчальна дисципліна – **СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Підсумкова контрольна робота за блоком № 1.

Варіант № 1.

1. Історичні передумови виникнення гуманістичної психології (1 б).
2. Проблема особистості у гуманістичній психології (1 б).

5.2. Питання до підсумкової контрольної роботи за блоком № 2.

1. Історія та розвиток тілесно-орієнтованої терапії.
2. Ідеї В. Райха – джерело тілесно-орієнтованої терапії.
3. Підхід А. Лоуена до вирішення психологічних конфліктів.
4. Метод Фельденкрайса.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Галузь знань: 05 – Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність - 053 «Психологія»

Навчальна дисципліна – **СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Підсумкова контрольна робота за блоком № 2

1. Історія та розвиток тілесно-орієнтованої терапії (1 б).
2. Підхід А. Лоуена до вирішення психологічних конфліктів (1 б).

5.3. Питання до підсумкової контрольної роботи за блоком № 3.

1. Історія та розвиток позитивної психотерапії.
2. Форми роботи в позитивній психотерапії.
3. П'ятикрокова модель консультування в позитивній психотерапії.
4. Позитивна психотерапія Н. Пезешкіна.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Галузь знань: 05 – Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність - 053 «Психологія»

Навчальна дисципліна – **СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Підсумкова контрольна робота за блоком № 3.

Варіант № 1.

1. Форми роботи в позитивній психотерапії (1 б).
2. Позитивна психотерапія Н. Пезешкіна (1 б).

6. Підсумковий контроль (іспит). Питання до іспиту:

1. Поняття кризи в его-психології Е. Еріксона.
2. Основні принципи та концепції гуманістичної теорії Е. Фромма.
3. Типологія характеру в теорії Фромма.
4. Ділема свобода - безпека в теорії Е. Фромма.
5. Механізми втечі від свободи.
6. Екзистенційні потреби людини за Е. Фроммом.
7. Основні поняття та положення трансперсональної психології.
8. Психологічна характеристика основних груп потреб.
9. Сучасні методи дослідження гуманістичної психології.
10. Спостереження та експеримент як основні методи гуманістичної психології.
11. Концепція особистісних рис у диспозиційній теорії Г. Олпорта
12. Типи індивідуальних диспозицій за Г. Олпортом.
13. Характеристики зрілої особистості за Г. Олпортом.
14. Погляд Р. Кеттела на природу особистості.
15. Концепція рис особистості в теорії Р. Кеттела.
16. Застосування факторного аналізу у дослідженні особистості: підхід Р. Кеттела.
17. Структура методики дослідження особистості Р. Кеттела.
18. Типологічна модель Г. Айзенка: чотири типи особистості на основі двох незалежних параметрів.
19. Екстраверсія, інтроверсія та нейротизм за Г. Айзенком.
20. Загальні положення теорії оперантного навчання Б. Скіннера.
21. Поняття респондентної та оперантної поведінки в теорії Б. Скіннера.
22. Основні принципи соціально-когнітивного напрямку в теорії особистості (за А. Бандурой).
23. Основні компоненти навчання через спостереження за А. Бандурою
24. Основні положення теорії соціального навчання Дж. Роттера.
25. Поняття локусу контролю в теорії Дж. Роттера.
26. Інтернальний та екстарнальний локус контролю.
27. Метод дослідження локусу контролю Дж. Роттера.
28. Основні принципи когнітивного напрямку в теорії особистості (згідно з концепцією Дж. Келлі).
29. Поняття особистісного конструкта. Застосування теорії особистісних конструктів у дослідженні особистості.
30. Когнітивний підхід у наданні психологічної допомоги. Терапія фіксованої ролі.
31. "Третя сила в психології". Цілісний та екзистенціалістський погляд на людину в гуманістичній теорії А. Маслоу.

32. Ієрархія потреб за А. Маслоу.
33. Поняття самоактуалізації в теорії А. Маслоу.
34. Дефіцитарна мотивація та мотивація зростання за А. Маслоу.
35. Основні принципи феноменологічного напрямку в теорії особистості (за К. Роджерсом).
36. Я-концепції в теорії К. Роджерса.
37. Поняття “гарне життя” та “повноцінно функціонуюча людина” у теорії К. Роджерса.
38. Принципи терапії, центрованої на людині (за К. Роджерсом).
39. Терапевтичні умови конструктивних змін особистості (за К. Роджерсом).
40. Загальні цінності людини за В. Франклом.
41. Логотерапія як практичне застосування екзистенціального аналізу.
42. Визначення особистості в концепціях вітчизняних психологів
43. Загальний аналіз сучасних теорій особистості.
44. Основні тенденції розвитку персонології.
45. Типи індивідуальних диспозицій за Г. Олпортом.
46. Характеристики зрілої особистості за Г. Олпортом.
47. Погляд Р. Кеттела на природу особистості.
48. Концепція рис особистості в теорії Р. Кеттела.
49. Застосування факторного аналізу у дослідженні особистості: підхід Р. Кеттела.
50. Структура методики дослідження особистості Р. Кеттела. Процедура дослідження. Обробка результатів та інтерпретація даних тестування.
51. Типологічна модель Г. Айзенка: чотири типи особистості на основі двох незалежних параметрів.
52. Екстраверсія, інтроверсія та нейротизм за Г. Айзенком.
53. Загальні положення теорії оперантного навчання Б. Скіннера.
54. Поняття респондентної та оперантної поведінки в теорії Б. Скіннера.
55. Основні принципи соціально-когнітивного напрямку в теорії особистості (за А. Бандурой).
56. Основні компоненти навчання через спостереження за А. Бандурою
57. Основні положення теорії соціального навчання Дж. Роттера.
58. Поняття локусу контролю в теорії Дж. Роттера. Інтернальний та екстарнальний локус контролю.
59. Метод дослідження локусу контролю Дж. Роттера.
60. Основні стратегії дослідження особистості (спостереження, вивчення особистої історії, або метод анамнезу, кореляційний аналіз та експериментальне дослідження).
61. Етичні принципи дослідження особистості.

62. Основні теоретичні напрямки гуманізму.
63. Проективні методи дослідження особистості. Види стимульного матеріалу в проективних методиках.
64. Психодинамічний підхід у вивченні особистості.
65. Сучасний розвиток гуманістичних ідей.
66. Основні поняття гуманістичної психології: особистість, самість, самоактуалізація, свобода, цінність, емпатія, творчість, потреби.
67. Розвиток гуманістичної психології у США, Німеччині, Франції.
68. Внесок Р. Мея, Г. Олпорта і Дж. Б'юджентала у розвиток гуманістичного альтернативного руху.
69. Екзистенційні потреби Е. Фромма.
70. Головна мета, принципи та методи психоаналітичної психотерапії.
71. Гуманістично зорієнтований підхід до розвитку освіти в Україні.
72. Гуманістичні ідеї Київської Русі.
73. Концепція "сродної праці" Г. Сковороди.
74. Екзистенційні концепції розвитку особистості у Франції (Ж.-П. Сартр, П. Рікер).
75. Его-теорія особистості Е. Еріксона як наслідок розвитку ортодоксального психоаналізу.
76. Загальний аналіз сучасних теорій особистості. Основні тенденції розвитку персонології.
77. Історія та розвиток тілесно-орієнтованої терапії.
78. Ідеї В. Райха – джерело тілесно-орієнтованої терапії.
79. Підхід А. Лоуена до вирішення психологічних конфліктів.
80. Метод Фельденкрайса у Європі та Україні.
81. Метод Александра
82. Вітчизняні концепції особистості
83. Відчуття як чуттєве відображення окремих властивостей предметів.
Фізіологічні механізми відчуття
84. Підхід до особистості у біхевіоральному напрямку
85. Історія та розвиток позитивної психотерапії.
86. Форми роботи в позитивній психотерапії.
87. П'ятикрокова модель консультування в позитивній психотерапії.
88. Позитивна психотерапія Н. Пезешкіна.
89. Прояснення подвійних повідомлень
90. Метод «проблема - вирішення»: особливості використання

Приклад білету до іспиту

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Галузь знань: 05 – Соціально-поведінкові науки

Спеціальність: 053 «Психологія»

Навчальна дисципліна – **СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

1. Поняття кризи в еґо-психології Е. Еріксона (13 балів).
2. Підхід А. Лоуена до вирішення психологічних конфліктів (13 балів).
3. П'ятикрокова модель консультування в позитивній психотерапії (14 балів).

Затверджено на засіданні кафедри психології. Протокол №1 від «28» серпня 2023 року

Завідувач кафедри, професор

Упорядник, доцент кафедри

Лисенкова І. П.

Астремська І.В.

7. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Заочна форма навчання

Форма контролю	Максимальна оцінка	Кількість заходів	Сума балів
Відповіді на групових заняттях	10	3	30
Написання контрольної роботи	10	1	10
Складання соціально - психологічного портрету особистості	10	1	10
Розробка презентації та виступу на конференції.	10	1	10
Загальна кількість балів			60
Екзамен			40
Всього			100

Пояснення до умов визначення рейтингу

Заочна форма

Критерії оцінювання навчальних досягнень	Бали
<u>1. Бали за відповіді на групових заняттях</u>	
Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.	<u>8-10</u>
Оцінюється робота студента, який не у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, викладає та розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, здійснює аналіз та робить висновки.	<u>4-7</u>
Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.	<u>1-3</u>
<u>2. Бали за складання соціально - психологічного портрету особистості</u>	
Повністю описані та пройдені всі методики, якісно оформлений матеріал. Містить вступ, основну частину, висновки та список літератури за останні 5 років. Захист проведений на високому рівні.	<u>9-10</u>
Повністю описані та пройдені всі методики. Містить вступ, основну частину, висновки та список літератури за останні 5 років. Захист проведений на середньому рівні.	<u>7-8</u>
Повністю описані та пройдені всі методики, матеріал оформлений на середньому рівні. Структура не повна та список літератури не за останні 5	<u>4-6</u>

років. Захист проведений на середньому рівні.	
Не всі методики пройдені, матеріал оформлений на низькому рівні. Структура не повна та список літератури не за останні 5 років. Захист проведений на низькому рівні.	<u>2-3</u>
Методики опрацьовано до 40%, вимоги не дотримані. Захист проведений на низькому рівні.	<u>1</u>
Розробка презентації та виступу на конференції.	
Актуальність та новизна дослідження, представленого у презентації	<u>2</u>
Науковий стиль та грамотна побудова виступу на конференції	<u>3</u>
Наочність, зрозумілість і структурованість матеріалів презентації	<u>3</u>
Відповіді на питання після виступу	<u>2</u>
<u>3. Бали за написання контрольних робіт</u>	
<u>Бальна оцінка, відображена на кожному питанні варіанту контрольної</u>	
Повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки, правильне використання формул та проведення розрахунків.	<u>максимальний бал за питання</u>
Відповідь не повна, не містить аргументів.	<u>зниження оцінки</u>

Оцінювання знань студента під час заліку чи екзамену здійснюється за 100-бальною шкалою, прийнятою у ЧНУ імені Петра Могили.

Оцінка «**Відмінно**» - **90-100 балів** ставиться за умов, якщо студент дав лаконічні і ґрунтовні відповіді на всі запропоновані йому питання. Відповідь свідчить, що студент вільно володіє всім матеріалом курсу, передбаченим робочою програмою, при тому, він має не розрізненні знання окремих тем курсу, а володіє ним комплексно. Студент уміє аргументувати свою відповідь, навести необхідні докази, приклади; аналізувати запропоновані ситуації, посилаючись на джерела інформації. Студент розуміє значимість відповідних знань для особистого життя та для майбутньої професійної діяльності, підтверджуючи це конкретними прикладами.

Найвища оцінка ставиться також за вміння наводити протилежні підходи до оцінки тих чи інших феноменів, співставлення різних наукових позицій, уміння вести полеміку з дослідниками. Під час відповіді студент має продемонструвати не репродуктивну, а творчу розумову діяльність.

Оцінка «**Добре**» - **75-89 балів** ставиться за умов, якщо студент викладає відповідь на кожне питання логічно, розкриваючи основний зміст. Разом з тим, відповіді не вистачає ґрунтовності, всебічності, деякі важливі нюанси пропущені. При доборі та наведенні фактів та прикладів студент припускається незначних помилок. В той же час, студент не розуміє актуальності висвітлюваних питань. У висловлюванні власної думки зустрічаються певні неточності. Висновки не носять повного та логічного підсумку.

Оцінка «**Задовільно**» - **60-74 балів** виставляється студенту в разі, якщо він не повністю розкрив питання, або не відповів на деякі з них, що свідчить про відсутність повного комплексного засвоєння матеріалів курсу (знає лише певні

теми). Відсутня ґрунтовність у розгляді питань, порушується логіка викладу питання. Студент не вміє аналізувати матеріал, не розуміє актуальність проблеми для сьогодення. Аргументація відповіді слабка, вибіркова, мають місце суттєві помилки у використанні фактичного матеріалу. Висновки не відбивають суті питання, або відсутні.

Оцінка **«Незадовільно» - 21-60 балів** виставляється студенту в разі, коли кожне з питань висвітлено поверхнево, або не висвітленими залишаються більшість питань. В процесі висвітлення питань допущенні значні помилки, студент не знає, або плутає фактичний матеріал, не здатний аналізувати основні проблеми, не демонструє творчої розумової діяльності. Власна думка і висновки відсутні.

8. Рекомендовані джерела інформації

8.1. Основні:

1. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості. Харків: Фоліо, 2018.
2. Гірностай П. Маслоу Абрахам Гарольд. *Політична енциклопедія*. Редкол.: Ю.Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2019. с. 430
3. Основи практичної психології: Підручник / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева. 2-е вид., стер. К.: Либідь, 2018. 536 с.
4. Практична психологія та психодіагностика: посібник для лабораторних занять / Укл. Карагодіна О.Г., Шинкаренко О.Д. К., 2018. 123с.
5. Психоаналіз: історія, теорія, мистецька практика: Навч. посіб. К.: Либідь, 2019. 255 с.
6. Психологія особистості: Словник-довідник / За ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. К.: Рута, 2020. 320 с.
7. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі / Віктор Франкл ; пер. з англ. О. Замойської. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. 160 с.
8. Aminev E.G., Wang Q., Khairullina Z. Organization Psychoanalysis: Top-Managers Satisfaction Estimation. *Open Journal of Social Sciences*. 2020, 2. P.24-26.
9. CUI Jing-gui. Characteristics and Evaluation of Positive Psychotherapy Paradigm in Germany. *Journal of Ningbo University (Educational Science Edition)*, 2019. P.21-25.
10. Peseschkian N. Cultural Dimension in the Training in Medical Psychotherapy. Positive Psychotherapy: A Transcultural and Interdisciplinary Approach to Psychotherapy. *Psychother Psychosom*. 2018, P.39–45
11. Peseschkian, N. The five stages of Positive Psychotherapy in organization development. *Organization Development Journal*, 8(1). 2019. P.27-34.

8.2. Додаткові:

1. Берн Е. Ігри, в які грають люди: Психологія людських взаємовідносин; Люди, які грають в ігри: Психологія людської долі. Х.: Книжковий Клуб: Клуб Сімейного Дозвілля, 2018. 256 с.
2. Фурман А. Система інноваційної освітньої діяльності модульно-розвивальної школи та її комплексна експертиза. *Психологія і суспільство*. – 2018. № 2. С. 29–75.

8.3. Інформаційні джерела:

1. <https://www.taylorfrancis.com>

2. <https://www.taylorfrancis.com/books/9781317174738>.
3. <https://link.springer.com>
4. <https://link.springer.com/book/10.1007%2F978-3-319-34030-2#about>
5. http://loveread.ec/view_global.php?id=3520.
6. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/kerrolizard.pdf.